

Vancouver 2010: Wolf in schaapskleren

Het begon dit voorjaar met veel spektakel. Op internet deden geruchten de ronde dat Canadese doven excuses zouden eisen van het internationale congres van het dovenonderwijs. Tijdens een soortgelijke bijeenkomst van dovenonderwijzers in 1880 werd immers het oralisme heilig verklaard, en gebarentaal uit het onderwijs verbannen. Voor landen als Frankrijk en Nederland vormde dat een grote verandering, omdat gebarentaal al bijna een eeuw werd gebruikt op scholen. In landen als Duitsland werd al veel onderwijs gegeven met alleen maar aandacht voor gesproken en geschreven taal; daar was het congres van 1880 meer een bevestiging van de onderwijssituatie zoals die toen was. Omdat het congres toen in Milaan plaatsvond, lees je vaak over 'voor Milaan' en 'na Milaan'. Voor doven in heel Europa luidde het een eeuw in van onderdrukking, en dat moest nu maar eens hardop gezegd worden door de mensen die nu in het dovenonderwijs de touwtjes in handen hebben. (Overigens zijn dat nog steeds bijna alleen maar horenden.) Sterker nog, het moest niet alleen hardop gezegd worden, excuses waren er nodig.

Dit plan, aan het begin van de lente als ik me goed herinner, leidde tot veel discussie. Op internet begonnen dove stemmen zich te roeren en de indruk te wekken dat heel dovenland zich naar Canada zou moeten begeven. Een grote demonstratie zou het moeten worden. Opdat we in de toekomst zullen praten over 'voor Vancouver' en 'na

Vancouver'. De sfeer van de discussie deed me soms denken aan grote bevrijdingsbewegingen zoals die van de zwarten in Zuid-Afrika. Zo ver gingen de plannen van de Canadese initiatiefnemers natuurlijk niet: ze wensten niet dat alle macht op dovenscholen in de handen van doven zou komen, of iets in die geest. Nee, excuses en een duidelijk plan om het voortaan altijd anders te zullen doen, dat was genoeg. Anderen op internet vonden het allemaal een beetje overtrokken. Hoe kunnen dovenscholen van nu, die zo op de goede weg zijn met tweetaligheid, nou excuses aanbieden voor iets waar ze niks mee te maken hebben? Ook in meer formele zin zat daar wat in: er is bijvoorbeeld geen vakvereniging die toen en nu hetzelfde was. ICED is de naam van het congres ("internationaal congres over dovenonderwijs"), niet van een organisatie. Dus waarom excuses van ICED? Dit laatste vond ik een beetje flauw: de scholen die de congresdeelnemers afvaardigen zijn natuurlijk wel hetzelfde gebleven in veel landen – ook al verandert de naam van de organisatie om de twee jaar.

Maar goed. De discussie die zich in het begin richting revolutie leek te ontwikkelen, nam langzaam wat af, en toen het congres eenmaal begon in juli had ik er zelf niet veel meer over gehoord. En toen kwam de verklaring. Een verklaring van de lokale dovensamenleving en de organisatie van het congres, waarin van alle kwalijke beslissingen in 1880 met klem afstand werd genomen en de negatieve gevolgen voor dove

mensen sindsdien werd betreurd. Alle landen van de wereld worden opgeroepen om "de geschiedenis niet te vergeten, en te zorgen dat onderwijsprogramma's alle talen en alle vormen van communicatie respecteren." Mooi hè?

Nee! Nee, nee, nee. Onderwijsprogramma's en scholen moeten nu juist niet alle vormen van communicatie respecteren. Ze moeten luid en duidelijk uitdragen dat er voor dove en ernstig slechthorende kinderen maar één vorm van communicatie werkelijk toegankelijk is, en dat is de gebarentaal van de dovensamenleving in de omgeving. Dertig jaar onderzoek naar gebarentaal, kindertaal en meertaligheid hebben laten zien dat een kind zich alleen goed kan ontwikkelen als je eerst een moedertaal goed leert beheersen. Daarna kan een doof kind met extra moeite iets moeilijks als een gesproken taal leren. Gebarentaal moet de basis zijn.

Voor horende ouders is dat geen gemakkelijke boodschap, en juist daarom moeten zowel scholen als de dovensamenleving zelf extra moeite doen om dove kinderen met gebarentaal te omringen. Elke suggestie dat een orale opvoeding voor een doof of ernstig slechthorend kind (met of zonder CI) wel kan volstaan, moet uitgebannen worden. Het respecteren van "alle vormen van communicatie" past daar niet bij. Het laat toe dat ouders en scholen opgelucht ademhalen na het plaatsen van een CI en de eerste gehoorverbetering: gebarentaal is dan gelukkig niet nodig. **WG.**

Onno's column

Onno Crasborn is als gebarentaalonderzoeker verbonden aan de Radboud Universiteit Nijmegen. Daarnaast is hij tolk NGT.